

Tien tinten grijs

Waarom grijs? Wat zou de reden zijn voor een plant om grijs blad te hebben? Groen blad assimileert toch veel makkelijker? Het bekende verhaal over *survival of the fittest* geldt ook in dit geval. Er zijn gebieden in de wereld waar de omstandigheden zo extreem zonnig of droog zijn, dat alleen planten met een aanpassing hier kunnen overleven. Groen blad zou verbranden of verdrogen. Planten met heel fijne beharing op het blad filteren/reflecteren het zonlicht waardoor minder verdamping plaatsvindt. Ook een waslaagje op het blad houdt dit tegen. Een bijkomend voordeel is dat planten hier ook door beschermd worden tegen de zoute zeewind. Zout onttrekt vocht uit het blad, maar door de beharing of waslaag waait het zout bij wijze van spreken over het blad en kan de plant op deze manier toch overleven. Het begrip 'grijsbladig' is overigens een verzamelnaam; het 'grijs' kan variëren van zilverkleurig tot het blauwgrijs van bijvoorbeeld *Eucalyptus*.

Auteur en foto's: Marlien van der Linden

Combinaties

Grijsbladige planten hebben een opvallend effect op de samenstelling van de beplanting. Ze zijn daardoor voor verschillende functies te gebruiken. Ze geven rust in de tuin tussen planten met uitgesproken kleuren. Of benadrukken juist de rustige sfeer met koele kleuren tussen wit, roze naar lila en paars. Planten met groen blad komen beter tot hun recht met een grijsbladige naast zich. Een zuidelijke sfeer is snel gecreëerd door grijsbladigen toe te passen. We associëren ze makkelijk met mediterrane keukenkruiden, zoals rozemarijn en tijm; dan is de toon snel gezet.

Bodem en licht

Over het algemeen zijn alle grijsbladigen kalkminnend. Dat wil niet zeggen dat ze het niet op zure bodem doen, maar ze floreren het beste bij een hoge pH-waarde. Daarnaast kun je stellen dat ze allemaal een hekel hebben aan natte voeten. Een winter met veel regen kan funest voor ze zijn. Op een goed gedraineerde plek kunnen ze negen van de tien keer goed vorst verdragen. Is de plek vochtig, dan rotten de wortels waar je bij staat. Ook kun je stellen – en dat is niet gek natuurlijk, gezien de functie van het grijze blad – dat de planten het liefst de hele dag in de volle zon staan. Alleen van *Anaphalis* weet ik dat ze ook behoorlijke schaduw kunnen verdragen.

De top 10

1 *Achillea millefolium* en *filipendula*

De trosvormige bloemschermen maken dat *Achillea* goed opvalt tijdens de bloei. Als familielid van de *Aster* trekt hij veel insecten aan, een perfecte landingsplek voor alles met vleugels. Maar wanneer *Achillea* niet bloeit, is juist het blad zeer de moeite waard. Zowel het bekende in heel Europa voorkomende duizendblad, *Achillea millefolium* als de grote broer *Achillea filipendula* hebben dit varenachtige ingesneden blad. Bovendien geurt het blad na aanraking. Binnen het sortiment *Achillea millefolium* zijn de laatste jaren heel wat verschillende cultivars op de markt verschenen. Vooral de nieuwere introducties zijn geselecteerd op het niet-verbleken van de bloemkleur waarvan de oudere cultivars duidelijk meer last hebben. Je kunt je afvragen: is dat erg? Het geeft ook allerlei ton-sur-tontinten; dat kan ook mooi zijn. *Achillea filipendula* is altijd warmgeel bloeiend, heeft stevige stengels en wordt hoger dan duizendblad. *Achillea tomentosa*, het kleinste broertje, is een echte bodembedekker met gele bloem, is maar 10 centimeter hoog en heeft heel wollig grijs blad.

Een zuidelijke sfeer is snel gecreëerd door grijsbladigen toe te passen

2 *Artemisia*-soorten

Op een paar soorten na zijn de meeste *Artemisia*-soorten grijsbladig. Bovendien geven ze na aanraking een aroma af. De meeste gedragen zich, zoals we dat noemen, als halfheester. Ze verdwijnen in de winter niet onder de grond. Er blijven altijd wel wat takjes op staan. Hoe zachter de winter, hoe winter-grijzer hij blijft. Een aantal kruiden behoren tot *Artemisia*, zoals absint, citroenkruid en dragon. De laagst blijvende *Artemisia*, en dus geweldig als bodembedekker, is *Artemisia schmidtiana* 'Nana'. Verdwijnt wel in de winter onder de grond om vervolgens in het voorjaar met fris nieuw blad weer uit te groeien.

3 *Cerastium tomentosum*

Een bodembedekker of, zoals je wilt, een muurtjesbedekker met een hoog retrogehalte. In de jaren vijftig tot zeventig van de vorige eeuw waren ze erg populair, maar zijn zachtjesaan verdwenen. Daarom opnieuw onder de aandacht, want het is een reuze makkelijke plant die vroeg bloeit, verwant is aan onze inheemse hoornbloem en zodoende dus ook onze insecten kan bedienen in dit vroege jaargetij. Liefst een zo arm mogelijke, zonnige plek. Kan tussen een stapelmurtje.

4 *Crambe maritima*

De naam verradt de herkomst van deze plant al. Inheems langs een groot gedeelte van de Europese kust, ook in ons land gelukkig, want het is een opvallende plant. Zeer geschikt voor duintuinen door de zeewindbestendigheid en de voorkeur voor kalkhoudende grond. Alhoewel hij het ook prima doet op andere grondsoorten. Voor een grijsbladige heeft hij behoorlijk groot blad dat leerachtig aanvoelt en zelfs een wat blauwige gloed heeft. Daardoor mooi te combineren met bijvoorbeeld *Eryngium*. De witte bloemen, die verraden dat *Crambe* een vol familielid is van kruisbloemigen, bloeien als één grote wolk. Ook uitgebloeid houdt de plant nog lang zijn sierwaarde.

5 *Lavandula angustifolia* 'Hidcote' met kleine vos

Lavendel heb ik gesplitst in de twee belangrijkste gekweekte soorten. En dan is *angustifolia* de bekendste. Moet hij nog wel in een top 10? Iedereen kent hem; een open deur? Toch wel. Er is nog namelijk nogal wat kaf onder het koren. Zo is 'Munstead' waarschijnlijk de meest gekweekte vorm, maar de meeste zijn niet soortecht. Ze verhouden snel, worden niet oud en zijn valier van kleur dan de eerste gekweekte planten van deze cultivar. Probeer eens 'Elizabeth' op de kop te tikken; die heeft grijsler blad, dezelfde kleur bloem, geurt en is qua gezondheid sterker. Dat geldt ook voor 'Hidcote'. Gaat door voor een donkerpaars bloeiende, maar wordt ook wel stiekem gezaaid waardoor de kleur niet helemaal zuiver is. Goede vervangers zijn 'Royal Blue' en 'Siesta'. Niet algemeen verkrijgbaar, maar probeer ze eens te bestellen. Dat stimuleert kwekers om deze cultivars op te pakken. De derde bekende is 'Dwarf Blue', maar vergeet het *Dwarf* maar; hij wordt nog hoger dan 'Munstead'. Een goede website over *Lavandula* is www.bastin.nl. Zij zijn de collectiehouders van de Nederlandse Planten Collectie (NPC) *Lavandula*.

6 *Lavandula x intermedia*-cultivars

De tweede bekende soort is eigenlijk geen soort, maar een hybride tussen *Lavandula angustifolia* en *Lavandula latifolia*, die minder winterhard is. Maar met de zachtere winters en een goed gedraineerde grond kunnen de planten ook in Nederland oud worden. Er is de laatste jaren een aantal nieuwe selecties op de markt gekomen die de moeite waard zijn om toe te passen. Zoals 'Phenomenal', die al op grote schaal verkrijgbaar is. Een forse plant met lange ranke bloeiaren die de hele zomer bloeien.

7 *Nepeta faassenii*-cultivars

Kattenkruid maakt op armere en drogere grondsoorten duidelijk grijsz blad dan wanneer hij hard groeit op vruchtbare bodem of altijd vocht tot zich kan nemen. Cultivars van *Nepeta x faassenii* en *racemosa* zijn het meest grijs. De bloemkleur kan variëren van wit, zoals 'Snowflake', tot donkerpaars, zoals 'Blue Wonder'. 'Walkers Low' is een zeer bekende cultivar die nog steeds goed functioneert en naar mijn mening beter blijft staan dan de andere veel verkochte selectie 'Six Hills Giant'. Het 'Low' van de naam 'Walkers Low' slaat overigens niet op de hoogte van de plant. Hij heeft zijn naam te danken aan de gelijknamige tuin waar hij gevonden is. 60 tot 80 centimeter hoog is bepaald niet laag te noemen.

8 *Pycnanthemum*-soorten

Ondanks dat dit geslacht vooral uit Noord-Amerika afkomstig is, zijn onze insecten er dol op. Een onmisbare plant dus in een prairiebeplanting. De meest gangbare soorten zijn *Pycnanthemum muticum*, *tenuifolium* en *verticillatum* var. *Pilosum*, die steeds makkelijker verkrijgbaar zijn. Alle drie grijsbladig in verschillende tinten. De laatstgenoemde is wel de meest zilvergrijze van het stel. Alle soorten behouden hun uitgebloeide bloemhoofdjes lang en geven in de winter een prachtig silhouet.

9 *Stachys byzantine*-cultivars

De bekende ezelsoor mag toch zeker niet ontbreken. De bladgrootte zit wat tussen het fijnste blad van *Lavandula* en het grootste blad van *Crambe* en *Verbascum* in. Ook dat is van belang in een evenwichtig ontwerp: de bladgrootte moet matchen met de rest. Ik ben vooral fan van 'Big Ears', omdat deze dus groter blad heeft dan de standaard ezelsoor, maar bovenal niet bloeit. Want o, wat zijn die bloemen lelijk. Deze vóór de bloei eruit knippen is ook een oplossing. Of de cultivar 'Cotton Ball' kiezen, want die heeft grappige grijze bollen als dotten langs de bloemsteel. 'Silver Carpet' heeft die vaal roze frummelbloemetjes... Overigens heten alle groenbladige *Stachys*-soorten nu *Betonica*.

10 *Verbascum*-soorten

Er bestaan niet zoveel grijsbladigen die ook nog eens groot blad hebben. Samen met *Crambe* bewijst *Verbascum* het tegendeel. Vaak gedraagt *Verbascum* zich als een tweejarige, maar als hij het goed naar zijn zin heeft, dus droog en zonnig, dan kan de plant ouder worden. Vooral het eerste jaar geven toortsen een spectaculair, groot lichtgrijs bladrozet die als een schotel tussen de andere planten een extra rustpunt geeft. *Verbascum bombyciferum*, *densiflorum* en *olympicum* zijn de bekendste soorten met grijsz blad, want er bestaan ook volop groenbladige soorten met hun cultivars.

Top 10 grijsz blad

Kleur bloem

Bloeitijd

Hoogte

Aantal per m²

<i>Achillea millefolium</i> en <i>filipendula</i>	verschillende kleuren	jun-aug	40 to 60 cm	7
<i>Artemisia</i> soorten	grijs, onopvallend	nvt	10 tot 60 cm	7 tot 9
<i>Cerastium tomentosum</i>	wit	mrt-apr	15 cm	7 tot 9
<i>Crambe maritima</i>	wit	jun	50 tot 70 cm	3
<i>Lavandula angustifolia</i> cv's	wit tot donkerpaars	jun-jul	30-50 cm	7
<i>Lavandula x intermedia</i> cv's	wit tot donkerpaars	jun-jul	50-80 cm	5
<i>Nepeta</i> soorten	lilablauw in div. tinten	jun-aug	30-50 cm	7 tot 9
<i>Pycnanthemum</i> soorten	wit	aug-okt	70-100 cm	5
<i>Stachys byzantina</i> cv's	licht roze	jun-aug	25-30 cm	7 tot 9
<i>Verbascum</i> soorten	geel	jul-au	100-150 cm	5

Blij met grijsz?

Ja, ik wel! Ben sowieso vóór grijsz; ik spaar als 'echte' tuinvrouw al jaren grijze haren. Maar grijze planten zijn echt welkome sfeermakers in een plan. Je zou haast zeggen: onmisbaar. De tuin krijgt een eigen uitstraling. In een groen polderlandschap zijn ze misplaatst, hebben ze geen enkele aansluiting met de omgeving. Maar in een besloten tuin of een omgeving waar grijsz tinten al aanwezig zijn, zijn ze een aanrader om toe te passen, mits het zonnetje erbij kan komen natuurlijk!

Grijze planten zijn echt welkome sfeermakers in een plan

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!